

Toppers en managers

Ronald Plasterk wil het onderwijs teruggeven aan de leraren. 'Zij moeten verlost worden van de uitdijende kaste van managers die de docenten de afgelopen jaren steeds meer buitenspel heeft gezet', betoogt de minister van Onderwijs in een interview in *Vrij Nederland* (30 juni 2007). Het is een stelling die ik van harte onderschrijf.

De afstand tussen managers en docenten is veel te groot geworden, zoals onder meer tot uitdrukking komt in de salarissen. In juni publiceerde het ROC waar ik werk zijn jaarverslag voor 2006. Daarin staat de bezoldiging vermeld van de drie heren van het college van bestuur: samen ontvingen zij 737.500 euro. Een docent verdient gemiddeld zo'n 40.000 euro bruto per jaar. Het signaal dat van dit enorme verschil uitgaat is funest: onderwijs geven is onbelangrijk, de leraar is een loser. Word manager en je wordt rijk!

4 Onze bestuurders veranderen de maatschappelijke opdracht van de school en geven allerlei randverschijnselen prioriteit. Met steeds weer nieuwe modes komen ze. Op dit moment is het domeinenverhaal in zwang: het beroepsonderwijs (zowel HBO als MBO) moet worden georganiseerd in domeinen. De maatschappelijke en pedagogische opdracht van het onderwijs is in de hoofddoelstellingen van de school niet meer terug te vinden. Onderwijskundigen van allerlei adviesbureaus hebben hieraan meegewerkt door een situatie te scheppen waarin de individualiteit van de leerling centraal staat (het competentiegerichte leren). De waarde van kennis en de rol van de leraar trekken zij onophoudelijk in twiifel.

Management en leraren werken in twee totaal verschillende werelden. In het personeelsblad wordt in Jip-en-Janneketaal en met behulp van grote foto's (onder andere van de bestuurders zelf) uiteengezet hoe docenten over hun school moeten denken. Doel: het beheersen van de beeldvorming. Deze

aanpak getuigt van de opvatting dat de bestuurder om gehoord en erkend te worden de lof van zijn eigen voortreffelijkheid moet zingen. Dat onze managers er niet in slagen om de onderwijsgevenden van die voortreffelijkheid te overtuigen, bewijzen de uitslagen van de medewerkerstevredenheidsonderzoeken: telkens weer scoort het hoogste management bij de docenten zwaar onvoldoende.

In het verlengde van de beschreven bestuursstijl ligt de grote nadruk op toppers en uitblinkers. Er worden avonden in de schouwburg georganiseerd om de 'helden' — in feite gewone, goede leerlingen — van onze school toe te juichen. Brochures met toppers, prijzen voor uitblinkers, het kan allemaal niet op. Deze pseudo-gebeurtenissen wekken de indruk dat onze bestuurders het helemaal van de fanfare moeten hebben. Docenten mogen tussen het publiek zitten en meeklappen.

Wat ontbreekt in deze bestuursstijl van 'personalisering' en 'evenementisering' is aandacht voor het verhaal van grote groepen (allochtone) leerlingen en voor het verhaal van de docenten. Voor zover het hoogste management belangstelling heeft voor het onderwijs, gaat het om topconcepten zoals dat van het Johan Cruijff College of samenwerking met vips uit het bedrijfsleven. Dat is wrang, aangezien het overgrote deel van de ROC-leerlingen bestaat uit jongeren die het niet gemakkelijk hebben. Schoolbestuurders reduceren de sociale problematiek tot individuele keuzes en gedragingen van de leerlingen. Voor een analyse van de maatschappelijke context waarin dat gedrag tot stand komt en wat dat betekent voor docenten bestaat nauwelijks interesse.

Om de onderwijssector aantrekkelijk te maken voor huidige én toekomstige docenten is het noodzakelijk om de salarissen van de leraren te verhogen en die van de topmanagers te verlagen. Verder is inspraak in het beleid van de school van het grootste belang: docenten moeten het gevoel hebben dat het hun school is waar ze voor werken. De meeste onderwijsgevenden hebben een

INTERVENTIE

HBO- of universitaire opleiding, maar hun denkkracht wordt niet gebruikt. Beleidsmatig zijn ze buitenspel gezet. Daarom: geef leraren een stem in het beleid van de scholen. Niet via vrijblijvende dialogen of debatten waar bestuurders minzaam luisteren naar de opinies van hun medewerkers, maar via formeel georganiseerde discussierondes en verwerking van de uitkomsten daarvan tot actieprogramma's. Minister Plasterk, geef het onderwijs terug aan de leraren en geef scholen managers die naast hun docenten staan!

EVELIEN POLTER

Docent aan een ROC

Brede wetenschap, smal onderwijs

Het huidige onderwijs aan economische faculteiten geeft een te smal beeld van de interacties tussen economie, staat, politiek en maatschappij. Als het doel is om kritische academici met een gedegen maatschappelijke vorming af te leveren, schiet dit onderwijs ernstig tekort.

Mijn eigen academische carrière heeft mij langs twee binnenlandse en vier buitenlandse universiteiten gevoerd. Mijn ervaringen aan deze economische faculteiten hebben een beeld geschapen van eenzijdig economisch onderwijs. Neem nu de manier waarop een onderwerp als het minimumloon wordt besproken. Wat studieboeken daarover zeggen komt hierop neer: invoering van een minimumloon zorgt ervoor dat de markt zijn equilibrium niet kan bereiken, er wordt een gat gecreëerd tussen het aanbod van en de vraag naar arbeid. Dit veroorzaakt werkloosheid en economisch verlies — *deadweightloss*, in vaktaal. De sociale dimensies van de maatregel komen meestal niet aan bod en waar ze wel worden genoemd komen ze er bekaaid vanaf.

Een tweede voorbeeld is de behandeling van de samenhang tussen welvaart, efficiëntie en verdeling. Welvaart wordt gemeten aan de hand van het gemiddelde inkomen per hoofd van de bevolking. Onderwerpen als ongelijkheid en sociale gerech-

tigheid blijven onderbelicht. Graadmeters van ongelijkheid van inkomen, zoals de Gini-coëfficiënt, schitteren door afwezigheid. Grote denkers als John Rawls worden weggezet met een paar zinnen in het laatste hoofdstuk. Tot de verplichte examenstof behoort dergelijke materie zelden. Het denken over het evenwicht tussen efficiëntie en ongelijkheid wordt in studieboeken afgedaan als een debat in de kantlijn. Het credo 'a rising tide lifts all boats' regeert.

De economische wetenschap is rijk aan verschillende benaderingen en laat dit soort debatten dan ook zeker niet links liggen. Waar komt die *bias* in het onderwijs dan vandaan? Volgens mij moet de verklaring worden gezocht in het idee dat economisch onderwijs een positieve en geen normatieve benadering zou moeten hebben. Aangezien onderwerpen als verdeling en ongelijkheid op het hellende vlak tussen positief en normatief liggen, worden deze angstvallig vermeden. De economie is echter geen afgesloten maar juist een integraal deel van de samenleving; ze speelt een belangrijke rol in de totstandkoming van sociaal kapitaal en sociale cohesie. Maar omdat deze *output* zo goed als onmeetbaar is, valt die niet in te passen in de mooi sluitende neoklassieke modellen die studenten worden voorgeschoteld.

Ik ben het eens met het uitgangspunt dat er afstand moet bestaan tussen wetenschap en maatschappij. Maar als dit resulteert in het verwaarlozen van belangrijke elementen van een wetenschap in het onderwijs, rijst de vraag waar dit onderwijs precies op aanstuurt. In het universitaire onderwijs zou mijns inziens meer aandacht moeten worden besteed aan de dwarsverbanden tussen economie, staat, politiek en maatschappij. Meer dan nu het geval is moet het onderwijs inzicht geven in wat ons eigen sociaal-economisch model nu eigenlijk inhoudt. Met zo'n bredere vorming creëer je kritische en betrokken studenten die de Nederlandse kenniseconomie tot grotere hoogten kunnen helpen opstuwten.

Ik betoog hier niet dat de antwoorden die het huidige economische onderwijs aanbiedt pertinent fout zijn. Ik wil alleen benadrukken dat niet zozeer de antwoorden maar de vragen centraal zouden

5